

Utbildning till arbete – 2-årig yrkesskola

ALIANSEN

Utbildning till arbete

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla – för elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen i samhället. Föräldrarna ska veta att barnen, när de kommer hem från skolan, har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som krävs för att de ska kunna leva upp till förväntningarna. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet – oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Fler utbildningsvägar till arbete

Människors förmåga och möjlighet att göra något av sin egen kraft och sitt eget liv är kanske det viktigaste måttet på ett samhälles rättfärdighet. Få saker spelar större roll för det än skolan. Kunskap och utbildning är rörelsen uppåt för alla. Därför att förmågan att lära och tillgodogöra sig kunskaper finns hos alla, oavsett bakgrund.

Varje människa har olika förutsättningar att nå sina drömmar och mål. Därför är politikens uppgift att skapa olika vägar och möjligheter att nå de målen. Skolan ska vara ett verktyg för elever att nå sina mål och får aldrig bli en återvändsgränd. Tyvärr finns det tecken på att skolan brister i detta uppdrag.

Nästan var femte elev som lämnar årskurs nio i dag gör det utan fullständiga betyg. Det är ungdomar som är födda i Sverige och har gått i svensk skola hela sitt liv, men det är även nyanlända som bara gått ett par eller inga år alls i svensk grundskola. Totalt handlar det om nästan 19 000 elever varje år. Och andelen har ökat de senaste tre åren.

Elever som inte har gymnasiebehörighet hamnar på gymnasiets introduktionsprogram. Nyanlända ungdomar får oftast gå språkintröduktion som är det snabbast växande gymnasieprogrammet. Introduktionsprogrammen har stora problem med att lyckas ge eleverna gymnasiebehörighet. En utvärdering från Skolverket (2016) visar att endast 30 procent av eleverna har gått vidare till ett nationellt gymnasieprogram tre år efter att de började på språkintröduktion. Nästan hälften hade slutat gå på gymnasiet helt och hållet.

Svensk gymnasieutbildning ska inte vara en återvändsgränd. Den ska leda till arbete eller vidare utbildning. Därför föreslår Alliansen ett antal reformer för att stärka kopplingen mellan utbildning och arbete:

1. Inrätta 2-årig yrkesskola.
2. Stärk gymnasiets introduktionsprogram.
3. Alla gymnasieprogram ska kunna erbjuda högskolebehörighet.
4. Öka antalet yrkescollege.
5. Fler lärlingsutbildningar.
6. Utveckla studie- och yrkesvägledningen.

1. Inrätta 2-årig yrkesskola

Det behövs fler och mer flexibla vägar till yrkeslivet. Vid sidan av dagens treåriga nationella gymnasieprogram ska det finnas möjlighet att söka till en 2-årig yrkesskola på gymnasial nivå, där fokus ligger på yrkesämnena och, för nyanlända, svenska. Det ska alltid gå att välja till kurser för att uppnå gymnasiebehörighet och, om man blir behörig, växla över till ett gymnasieprogram.

Utbildningen ska kunna sammanfogas med de yrkespaket som Skolverket redan har tagit fram samt dagens yrkes- och lärlingsvux. Målsättningen är att eleven på sikt, efter utbildning och eventuell lärlingsanställning, ska vara tillräckligt rustad för en god etablering på arbetsmarknaden.

På detta sätt blir den nya 2-åriga yrkesskolan både en första väg in i ett yrke och en brygga till vidare fördjupning och studier inom exempelvis Yrkeshögskolan. Till skillnad från kurser inom arbetsförmedlingen blir den nya 2-åriga yrkesskolan på detta sätt en tydlig del av det ordinarie utbildningssystemet.

Utbildningen vänder sig framför allt till ungdomar mellan 16 och 21 år som inte har behörighet till nationellt program samt till nyanlända. Detta skiljer sig jämfört med Komvux och andra vuxenutbildningar som riktar sig till människor över 20 års ålder. För att hög kvalitet ska kunna upprätthållas på den 2-åriga yrkesskolan bör elevens förmåga att fullfölja programmet prövas.

Utbildningen ska utformas i nära samverkan med näringslivet och innehålla omfattande arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen ska ha hög kvalitet och hög relevans för arbetsmarknaden och blir därmed en väg för dem som snabbare vill ut i arbetslivet.

2. Stärk gymnasiets introduktionsprogram.

I dag är språkinträdning det snabbaste växande gymnasieprogrammet. En utvärdering från Skolverket (2016) visar att endast 30 procent av eleverna har gått vidare till ett nationellt gymnasieprogram tre år efter att de började på språkinträdning. Nästan hälften hade slutat gå på gymnasiet helt och hållet.

Inträdningens programmen har blivit en återvändsgränd för alltför många elever. Detta innebär både ett slöseri för individen och för samhället. Alliansen vill därför i ett första steg skärpa kraven i dessa utbildningar. Gymnasiets inträdningens program ska ha ett tydligt individuellt mål och ett tydligt avslut.

3. Alla gymnasieprogram ska kunna erbjuda högskolebehörighet.

På gymnasiet finns högskoleförberedande program och yrkesprogram. På yrkesprogram ska högskolebehörighet inte vara obligatoriskt men möjligt att välja till. För vissa yrkesprogram ska också särskild behörighet kunna läsas in. Rektor ansvarar för att tillvalet också så långt som möjligt är praktiskt genomförbart för den enskilda eleven. För den som inte läst in grundläggande högskolebehörighet

under gymnasiestudierna ska stora möjligheter finnas att till goda villkor läsa in behörigheten senare i livet.

4. Öka antalet yrkescollege.

Yrkesprogrammen på gymnasiet ska utformas i nära samverkan med branscherna, gärna i form av yrkescollege, och innehålla omfattande arbetsplatsförlagt lärande. Det ger företag en möjlighet att i egen regi, eller tillsammans med en befintlig skola, utforma en yrkesutbildning utefter branschens kompetensbehov.

Yrkescollege ska fungera som kompetenscentrum där de bästa yrkeslärarna med den senaste utrustningen kan samlas.

5. Fler lärlingsutbildningar.

För att fler unga ska ha ett jobb att gå till och för att fler företag ska finna rätt kompetens måste yrkesutbildningarna stärkas. Alliansregeringen återinförde lärlingsutbildningarna i Sverige vilket har gett fler unga möjligheten till jobb. Lärlingsutbildning är också viktig för tillväxten, inte minst för de små och medelstora företagen. Företagens efterfrågan på kompetent arbetskraft är stor.

Lärlingsutbildningen ska vara en långsiktigt hållbar utbildning som är relevant, verklighetsnära och leder till jobb. Lärlingsplatserna ska likna en anställning, med en riktig lärlingslön och förväntas övergå i anställning, där det offentliga inledningsvis tar en större del av lönekostnaden. Företagen måste bli fullt involverade och ansvariga för att utforma den arbetsplatsförlagda yrkesutbildningen och garantera dess kvalitet. Företagen väljer sedan vilka lärlingar de vill ta emot, som vanliga anställningsintervjuer. Utbildningarna får då kvalitet och status. För att svara på arbetsmarknadens efterfrågan på kvalificerad arbetskraft och ge fler unga möjlighet till jobb måste lärlingsutbildningar utökas och breddas.

6. Utveckla studie- och yrkesvägledningen.

Varje år väljer drygt 100 000 elever program till gymnasiet. Tyvärr fattar många elever beslut med bristfällig information. På många skolor brister studie- och yrkesvägledningen. Enligt en rapport från Skolverket (2013) har två av tre högstadiееlever ingen klar bild av vilka gymnasieprogram som finns. Det är illavarslande och kan vara en förklaring till att det varje år är över 10 000 unga som avbryter sin gymnasieutbildning. Felval som resulterar i byte av gymnasieprogram kommer ofta till priset av ett eller två års ytterligare studier. Enligt en uppskattning från Skolverket (2017) är kostnaderna för felvalen 2,3 miljarder kronor per år.

För att minska osäkerheten vid studievalet och öka chanserna att man väljer rätt utbildning tidigt bör studierådgivningen under högstadiet öka och mer fokusera på transparent information kring studiernas jobbchanser. Vi vill även stärka studie- och yrkesvägledarens roll, varje skolas studie- och yrkesvägledare ska få den utbildning och de verktyg som behövs för att alla elever ska kunna göra trygga och välinformerade gymnasieval.